

سورشناسه:	خالقی، روح الله، ۱۲۸۵-۱۳۲۴
عنوان و پدیدآور:	نظری به موسیقی / نگارش روح الله خالقی
مشخصات نشر: تهران:	صفی علیشاه، ۱۳۶۱-۱۳۶۲
مشخصات ظاهری:	۲ ج. مصور، جدول، پارتیسون
شابک:	۲ ج. مصور 4-13-5626-964-978
یادداشت:	کتابنامه به صورت زیرنویس
موضوع:	موسیقی - تفسیر
موضوع:	موسیقی ایرانی - تاریخ و نقد
موضوع:	موسیقی ایرانی - دستکاهها
رده‌بندی کنگره:	من ۲/خ MT ۶۱
رده‌بندی دیویی:	۱۵/۷۸۰
شماره کتابخانه ملی:	۷۱۹-۶۳

انتشارات صفی علیشاه

نظری به موسیقی

اثر روح الله خالقی

چاپ هفتم ۱۴۰۱

شمارگان ۲۰۰۰ نسخه

شابک ۴-۱۳-۵۶۲۶-۹۶۴-۹۷۸ 4-13-5626-964-978

چاپ آریایی

نشانی: خیابان انقلاب خیابان فخررازی خیابان وحید نظری پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۶۱۵۶۴ - ۶۶۴۶۱۱۹۳ - ۰۹۱۲۶۲۱۵۳۹۶

((حق چاپ محفوظ است))

((این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است))

فهرست مطالب

سخنی چند در مورد استاد روح‌الله خالقی ث
 مقدمه نویسنده خ

فصل اول: نت‌های موسیقی

حامل - کلید - دائرة نتها - نوشتن نتها - خطوط اضافی ۱

فصل دوم: شکل نتها

نقطه - خط اتحاد - سکوتها ۵

فصل سوم: وزنهای مختلف

وزن - ضرب قوی و ضعیف - میزان - علامت میزان - اقسام میزانها - میزانهای ترکیبی -
 سکوتهای طویل - نقطه توقف دوتائی و سه تائی - سنکپ - ضد ضرب - اهمیت وزن در
 موسیقی - وزن خوانی و میزان زدن ۹

فصل چهارم: فاصله - گام - علامت تغییر دهنده

نتهای مترادف - نیم پرده دیاتنیک و کرما تیک - گام دیاتنیک و کرما تیک ۲۵

فصل پنجم: فواصل

اسم فاصله - جدول یافتن فواصل - چگونگی فواصل - همصدا - مسافت فاصله - جدول فواصل
 و معکوسهایشان - فواصل ساده - ترکیبی - معکوس فواصل ۳۳

فصل ششم: اختلاف گام و مایه و مقام

گام و مایه - گام بزرگ - اسامی درجات گام - فواصل گام بزرگ - نت‌های مایگی - مقام - نت‌های
 مقامی - فواصل گام کوچک - مقامات هم‌اسم - گام نسبی - اقسام گام‌های کوچک ۴۵

فصل هفتم: مایه‌های مختلف

پیدایش مایه‌ها - علامات ترکیبی - مایه‌شناسی - علامات ترکیبی زیاد - بالا رونده و
 پایین رونده - گام‌های مترادف ۵۵

فصل هشتم: تغییر مایه و تغییر مقام

مایه‌های همسایه - مایه‌های بیگانه - انتخاب مدگردی و گام‌های مشابه ۶۳

فصل نهم: کلیدها

تعریف کلید - اقسام کلیدها - کلیدهای فا - کلیدهای دو - رابطه کلیدها - مورد استعمال کلید
۷۱

فصل دهم: موسیقی آوازی و سازی

صوت انسان - وسعت اصوات - صوت در ایران - آواز جمعی - موسیقی سازی - سازهای چوبی
و مسی و ضربی و زهی - کلید سازها ۷۷

فصل یازدهم: انتقال

انتقال عملی - انتقال نظری - انتقال به نیم‌پرده کرماتیک ۸۷

فصل دوازدهم: حرکات و حالات

متروم - اصطلاحات موسیقی - پیوستگی و گسستگی اصوات - نقطه اضافه کننده و
کسرکننده - خط اتصال ۹۳

فصل سیزدهم: نت‌های زینت

پیشا (تحتانی - فوقانی - مضاعف) - نت‌های کوچک - قلاب‌گزش (ساده و مضاعف) - غلت - زیور
- صوت‌بر ۱۱۳

فصل چهاردهم: اختصارات

برگشت - دولا خط - ستاره - تکرار قطعه - تکرار نت‌ها - مختصرنویسی سازهای زهی -
استعمال اعداد در انگشت‌گذاری - اصطلاحات دیگر ۱۱۹

فصل پانزدهم: جمله موسیقی - نغمه - هم‌آهنگی

عضو جمله و رسم جمله - اختلاف بین نغمه و هم‌آهنگی و اشاره‌ای به توافرها ۱۲۷

فصل شانزدهم: انواع موسیقی

موسیقی تاریخی - موسیقی قدیم - موسیقی یک‌صوتی - موسیقی چندصوتی -
موسیقی سازی - موسیقی نظامی - موسیقی کلاسیک - موسیقی اطاقی - موسیقی روحانی -
موسیقی یکنواخت - موسیقی محلی - موسیقی ضربی - موسیقی نمایشی - موسیقی
توصیفی ۱۳۳

فصل هفدهم: پرسشنامه و تمرینها

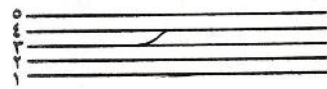
نت‌ها و میزانها - فاصله‌ها - مایه‌شناسی - کلیدها - انتقال - لغت‌های موسیقی ۱۴۵

فصل اول

نت‌های موسیقی

چنانکه در مقدمه گفته شد اصوات را به وسیلهٔ علاماتی که نت نامیده می‌شود می‌نویسند. اینک باید گفت که اصوات موسیقی یعنی نت‌ها روی خطوطی موسوم به حامل نوشته می‌شود.

حامل - عبارت است از پنج خط افقی که با فواصل مساوی به موازات یکدیگر رسم می‌شود و

نت‌ها روی آن خطوط یا بین آنها

نوشته می‌شود. (مطابق مثال ۱)

خطوط حامل از پایین به بالا حساب می‌شود.

نت - نت‌های موسیقی هفت است: دو - ر - می - فا - سل - لا - سی این نت‌ها با علامات مخصوصی که شبیه به میخ است روی حامل قرار می‌گیرد.

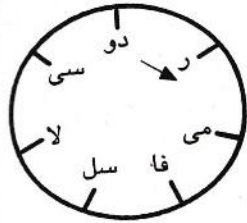
کلید - برای این که نت‌های هفت‌گانهٔ فوق را روی خطوط حامل بتوسیم باید مبنایی در دست داشته باشیم که بدانیم هر نوتی را در کجای حامل قرار دهیم. برای این مقصود کلیدی انتخاب کرده و نام «سل» را روی آن گذارده‌ایم و چون این کلید از روی خط دوم حامل شروع می‌شود و به کلید سل موسوم است هر نوتی که روی خط دوم حامل واقع شود

سل نامیده می شود. (مطابق مثال ۲)

(مثال ۲)

دایره نت‌ها - هفت نت فوق چنانست که گویی در محیط دایره‌ای واقع شده باشد به طوری که از هر نوتی شروع کنیم و یک مرتبه

(مثال ۳)

محیط دایره را بپیماییم دوباره به همان نت خواهیم رسید و بعد برای دور دوم دوباره همان نت‌های اول را تکرار می‌کنیم. اما با فرکانسی متفاوت.

نوشتن نت‌ها - چون محل نت سل را روی حامل می‌دانیم، می‌توانیم سایر نت‌ها را نیز روی حامل بنویسیم. به این ترتیب که در دایره فوق یک دفعه از «سل» شروع کرده به طرف بالا حرکت می‌کنیم. به این طریق سل - لا - سی - دو - ر - می - فا - سل، تا به همان نت اول برسیم و این نت‌ها را

یکی روی خط

و یکی در میان

خطوط حامل

قرار می‌دهیم!

(مطابق مثال ۴)

دفعه دیگر از سل به طرف

پایین حرکت می‌کنیم و این نت‌ها

را خواهیم یافت: (مثال ۵)

سل - فا - می - ر -

۱- در نت‌نویسی محلی که پایه نوت‌ها روی خطوط قرار گرفته اهمیت دارد و دنباله نت‌ها را بدون هیچ تفاوتی می‌توان به طرف بالا یا پایین کشید ولی معمولاً برای اینکه دنباله نت‌ها زیاد از خطوط حامل خارج نشود از خط سوم به بالا دنباله‌ها را به طرف پایین می‌کشند.

پس به این طریق یازده نت پیدا کرده ایم که از سه حالت خارج نیستند:

اول - نت های روی خط: می - سل - سی - ر - فا

دوم - نت های بین خط: فا - لا - دو - می

سوم - نت پایین حامل: که موسوم به «ر» و نت بالای حامل که سل

است.

خطوط اضافی - چنانکه ملاحظه می شود یازده نت فوق از پایین تا بالای حامل جا گرفته است. حال اگر بخواهیم باز هم نت های دیگری داشته باشیم یعنی حرکت دورانی را در محیط دایره نت ها امتداد دهیم باید خطوط دیگری به حامل اضافه کنیم. این خطوط معمولاً به موازات همان خطوط حامل با طول کوتاه به نسبت احتیاج در بالا یا پایین حامل رسم می شود. پس اگر بخواهیم از نت «ر» که در پایین حامل واقع شده باز هم پایین رویم نت های ذیل پیدا می شود: «ر - دو - سی - لا - سل - فا - می - ر - دو» و غیره (مطابق مثال ۶) و نیز در بالای حامل اگر از «سل» بالا رویم نت های دیگری خواهیم داشت بدین طریق: سل - لا - سی - دو - ر - می - فا - سل - لا و غیره (مطابق مثال ۷).

(مثال ۶)

(مثال ۷)

تبصره - باید دانست که عدهٔ خطوط اضافی در پایین یا محدود نیست و می‌توان بنا بر احتیاج باز هم خطوط دیگر نت‌های جدیدی پیدا کرد. خطوط حامل را از پایین به بالا می‌کنند و هرچه نت در موقعیت بالاتری از خطوط حامل صدایش زیرتر است و برعکس هرچه نت روی خطوط پایین صدایش بم‌تر می‌شود.

